СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. Рік [illegible] Число 78. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 3. квітня, 1924. VOL. XXXII. No. 78. Jersey City, N. J., Thursday, April 3, 1924. THREE CENTS

Міністер судівництва мав помагати обманювати Індіянів

ВАШІНҐТОН, 1. квітня. — Перед сенатовим комітетом, що розслідже справу бувшого міністра судівництва Доґерті, зізнав один свідок, що Доґерті своєю властю міністра поміг одним великим фармерам в Оклагомі відобрати від Індіянів обманством 10,000 акрів дорогої землі.

ЛУЧИТЬ ЗНОВА НАФТУ З ВИБОРАМИ.

ВАШІНҐТОН, 1. квітня. — Перед сенатовим нафтовим комітетом виявилося нині, що один нафтовий міліонер витратив 105,000 долярів, щоби перекупити на сторону теперішного републиканського уряду делеґатів зі стейту Оклагоми на конвенцію републиканської партії чотири роки тому, що встановляла кандидата партії на президентуру.

Сенатор Волш знова виступив зі заявою, що він докаже, що нафтярі складали великі гроші, щоби своїми впливами добитися міністерства нутрішних справ для податливого собі чоловіка.

ПРОЦЕС ПРОТИ НАФТЯРА СИНКЛЕРА.

ВАШІНҐТОН, 1. квітня. — Нафтовий маґнат Гарі Синклер станув нині перед федеральним судом за непослух супроти сенату та заявив, що він не винуватий злочину, який йому закидають. Суддя казав йому зложити 5,000 долярів запоруки.

ЗА ПРИСПІШЕННЄМ УХВАЛЕННЯ ЗНИЖЕННЯ ПОДАТКІВ.

ВАШІНҐТОН, 1. квітня. — Президент радився нині з кабінетом, як прискорити ухвалення закона про зниження податків. Опісля президент відбув наради з провідниками більшости в конґресі, котрі йому запоручили, що закон буде ухвалений як найскорше.

ПРАЩАННЯ ДОҐЕРТІ.

ВАШІНҐТОН, 1. квітня. — Бувший міністер судівництва Доґерті роспращався нині з урядниками свого департаменту. В своїй заяві з того приводу каже він, що напасти на нього не зробили департаментови ніякої шкоди.

СУД БЕРЕТЬСЯ ДО НАФТОВОЇ АФЕРИ.

ВАШІНҐТОН, 1. квітня. — Головний суддя Колумбійського Дистрикту покликав уже до життя велику лаву присяжних суддів, яка має рішати, кого обжалувати за нафтові надужиття, що від кількох тижнів є предметом слідства сенату.

НЕВДАЧА УРЯДОВОЇ ПАРТІЇ В СЕРЕДНО-ЗАХІДНИХ СТЕЙТАХ.

МІЛУОКЕ, Висканзин, 2. квітня. — Вступні вибори в містах та стейті показують, що поступова партія сенатора Ла Фолета тішиться тут великою популярностю. Прихильники Ла Фолета зібрали півтретя стільки голосів, що прихильники Кулиджа.

В сьому місті вибрано мейором міста соціяліста Дена Говна, за котрим заявилося було богато проповідників та жіночих орґанізацій.

НОВІ ПРОГИБІЦІЙНІ ЗАХОДИ УРЯДУ.

ВАШІНҐТОН, 1. квітня. — Американський уряд навязав переговори з Япаном, Німеччиною, Данією, Італією, Норвеґією, Цвецією та Голяндією в справі виконування американського прогибіцїйного закона на морю .Америка хоче, що всі сі держави згодилися на такі уступства для Злучених Держав, на які пристала Велика Британія, себто щоби американським урядникам вільно було ревідувати кораблі в обрубі 12 миль від американського берега.

СВАРУТЬСЯ ЗА РОСІЙСЬКУ ПРАВОСЛАВНУ ЦЕРКВУ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, 1. квітня. — Серед російських православних попів в Америці пішла сварка за те, яку ціль має дітройтська православна конференція. Митрополит Плятон Рождественський перечить, немовби він хотів прилучитися до американських протестантів, а Кедровський, котрий каже, що се він має право заряджувати російською православною церквою, бо його на се встановила власть так званої живої (большевицької) православної церкви в Москві, заявляє, що православні попи хочуть прилучитися до протестатів.

Платон знова говорив репортерови „Ворлда", що його церква хоче злучитися з протестантською церквою, але не зіллятися в одно.

ПРОПАВ ПЛАТНИЧИЙ З ВОЄННОГО КОРАБЛЯ.

ВАШІНҐТОН, 1. квітня. — Департамент фльоти пошукує за поручником Бравном, що був фльотним платничим на кораблн Сомерсі. Він пропав ще місяць тому назад, а з ним пропало 120,000 долярів.

ВЕЛИКИЙ РАБУНОК БАНКУ.

МОНТРЕАЛЬ, Канада, 1. квітня. — На ґрошевий віз банку Гочеляґа напала нині банда з 8 замаскованих бандитів. Підчас стрілянини, що вивязалася з сього, погибло двох людий: один бандит та один банковий урядник. Опісля бандити втекли з 142,000 долярів.

Розбою доконано в білий день на одній з головних вулиць міста.

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА ЧЕРЕЗ КВІТНЕВУ СНІЖНУ ЗАМЕТІЛЬ.

НЮ ЙОРК, 1. квітня. — Осліплений сніжною заметіллю моторовий поїзд на надземній зелізниці наїхав на другий поїзд, стоячий на стації. Наслідком зударення один чоловік погиб на місци, а коло 50 понесло лекше й тяжше поранення.

НОВІ СТРАЙКИ В СКРЕНТОНІ.

СКРЕНТОН, 1. квітня. — Нині почалися тут три нові страйки.

Наперед на страйк вийшло коло 600 робітників скрентонської трамваєвої лінії, наслідком чого станули трамваї. Страйк був викликаний тим, що компанія не захотіла дати робітникам підвижки.

Опісля вийшли на страйк юнійні голярі (барбери), котрі домагаються більшої заплати й коротших годин праці. Се замкнуло всі більші голярні.

До того ще вийшли робітники різниць, котрі не можуть погодитися зі своїми роботодавцями за нові умови праці.

ЖОВНІРИ ПРОТИ БОНУСА.

В Ню Йорку повстав відділ бувших жовнірів з великої війни, котрі противляться ухваленню бонуса для ветеранів сеї війни.

ТАЙНІ ПОЛЬСЬКІ ТЕРОРИСТИЧНІ І ЗАГОВІРНИЦЬКІ ОРҐАНІЗАЦІЇ І ПОЛЬСЬКИЙ СОЙМ.

В нервовій і подразненій атмосфері дебатував 7. м. м. польський сойм над рефератом на тему „Поґотовя патріотуф польскіх".

Резолюцію меньшости комісії адміністраційних справ, яка домагається покарання осіб, що на урядових становищах входили в порозуміння з „П.П.П.", відкинено 164 голосами проти 155.

Вибрано комісію з пяти, що має провірити матеріяли, які відносяться до всіх виявлених тайних орґанізацій для предложення висліду комісії військової та адміністраційної. До комісії вибрано чотирох „народових" послів і соціяліста Праґера.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Поминальне Богослуженнє за жертви ляцького насилля на українських землях відбудеться в укр. катол. церкві св. Володимира в неділю, 6-го квітня с. р. при Службі Божій.

По Богослуженню відбудеться в шкільній галі Протестаційне Віче. На Панахиду, як і на Віче запрошуємо всі Сестрицтва, Братства, Товариства та Громадян.

В отсій важній хвилі для українського народу ніхто нехай не відмовиться від участи.

Укр. Горожанська Громада.

ТРІЮМФ ТЕЛЕФОНУ.

Як звідомляє французька ґазета „Натір", було 1. січня 1921 на цілому світі 20.860.000 телефонічних апаратів. З цього на американські Злучені Держави відпало 64 процент. На цілу Европу припадало 5,289.606 апаратів або 25 процент числа з цілого світа. Найбільше апаратів мала Німеччина цебто 1,809.574, опісля Анґлія 985.964, потім Франція 473.212. Цікаве є відношення телефонів у одному краю відносно числа мешканців. Тут на першім місці **стоять Злучені Держави з 12,4 апаратами на сто мешканців,** опісля Канада з 9,8, Данія з 7,7, Нова Зеляндія з 7, Швеція з 6,6, Норвеґіяз 5, Австралія з 4,3, Швайцарія з 3,8, Німеччина з 3, Голяндія з 2,4, Австрія з 2,2, Анґлія з 2,1, Люксембурґ з 2, Ураґвай з 1,5, Арґентина з 1,3, Фінляндія й Куба з 1,25, Франція з 1,2, і Бельґія з 1,8 апаратами. **Ню Йорк** має 892.190 абонентів, Шикаґо 275.840. Отже згідно з цією статистикою кожнє з цих міст має більше апаратів, як уся Франція.

ДІВЧЧИНА АРЕШТОВАНА ЗА РАБУНОК.

Послідної неділі вечером молода пара опришків напала в Центральнім Парку в Ню Йорку на один публичний автомобіль. Рабунок не вдався, і поліція зловила молодого, яких 30-літного мущину та дівчину яких 20 літ. На поліції панич назвав себе Луисом Синтереллі, а дівчина подала, що називається Дейзі Мей Смит. Так як дівчина була острижена так саме, як малаб бути острижена дівчина, що від довшого часу поповняла відважні рабунки в місті та насміхалася з поліції, поліція хотіла добитися від неї признання, що се вона відома острижена розбійничка. Дівчина, однак, перечила сьому та не хотіла признатися до злочинів, приписаних тій розбійничці.

У вівторок пару поставлено перед суддю. Тут обоє відразу змінили свою політику та призналися до вини за рабунок в парку. На дальші допити судді Сінтареллі говорив, що він взяв шлюб з дівчиною в стейті Ню Джерзі, та заявив, що коли суддя хоче, аби він оженився з нею в друге, він се зробить. Суддя не хотів на се зізволити та казав відставити їх до вязниці та зявитися на суді в слідуючий понеділок, щоби вислухати вироку.

ЗЛОДІЙ В АВСТРІЙСЬКОМУ ПОСОЛЬСТВІ.

В австрійському посольстві (амбасаді) у Берліні стрібував один „фаховець" від відчинювання залізних кас обікрасти касу пашпортового бюра. Він використав обідню пору, коли в канцеляріях нікого не було, а всеж — йому не повелося: його зловили, гроші відобрали, самогож передали поліції.

———o———

Ґенерал Людендорф увільнений; прочі його спільники засуджені.

МІНХЕН, столиця Баварії, 1. квітня. — Нині суд увільнив обжалуваного ґенерала Еріка фон Людендорфа, а його спільників у заговорі з минувшого падолиста для захоплення влади, засуджено на вязницю і на грошеву кару. Провідника німецьких фашістів Ґіттлера і кількох других виновників заговору засуджено на пятилітню тюрму, а кільком присуджено по 15 місяців тюрми. Кромі того засуджені мають заплатити невеличку грошеву кару. Одначе всі засуджені можуть бути увільнені по 6 місяцях вязнення, коли в тюрмі будуть добре поводитись.

Товпи народу залягали улиці кругом судового будинку і підносили оклики в честь Людендорфа.

Коли наспіла вістка, що Людендорфа увільнено, публика привитала її громовим окликом радости, а коли він вийшов і вертався автомобілем домів, публика скрізь по дорозі витала його із запалом.

ФРАНЦУЗИ ПРО УВІЛЬНЕННЄ ЛЮДЕНДОРФА.

ПАРИЖ, 1. квітня. — Французи кажуть, що увільнення ґенерала Людендорфа не є для них несподіванкою, а тільки ще одним офіціяльним доказом, що Німеччина мріє про відбудову старої імперії.

ЗВІДОМЛЕННЄ КОМІСІЇ ДОСА.

ПАРИЖ, 1. квітня. — Комісія знавців Доса вислала нині звідомленнє про досліди над фінансовим становищем Німеччини до друку.

Аліянтська комісія „воєнних відшкодовань" дістане звідомленнє сеї суботи.

ПРИЯТЕЛЬ ПОКИДАЄ ПРЕМІЄРА ПУАНКАРЕ.

ПАРИЖ, 1. квітня. — Премієра Пуанкаре покинув посол Пієр Форжо і перейшов до його противника Тардіє.

Він нині виступив у парляменті проти Пуанкаре і критикував його політику в Рурщині.

Він казав, що рурська політика премієра Пуанкаре скінчилась невдачею. Він вказав на те, що окупація Рурщини не дала Франції жадної забезпеки, а тільки знищила франк і спричинила нові податки.

ЧИ „ЕЙПРИЛ ФУЛ"?

ПАРИЖ, 1. квітня. — Новий французький міністер торговлі Люї Люшер заповідає, що франк скоро підскочить у вартости. Він каже, що за кілька місяців його вартість подвоїться і він буде на біржі по 10 американських центів.

НОВИЙ СТРАЙК В ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН, 1. квітня. — Нині вибух тут страйк робітників при роботах біля імперіяльної вистави. Страйкує 6,000 осіб.

ФРАНЦІЯ ПРИГОТОВЛЯЄ З ВЕСНОЮ НОВУ ВІЙНУ ПРОТИ СОВІТСЬКОЇ РОСІЇ.

ЛОНДОН, 1. квітня. — В тутешніх поінформованих кругах запеняють, що Франція приготовляє нову війну сеї весни проти Росії.

Се має бути спільна виправа Румунії, Польщі і Чехо-Словаччини. Франція обіцює їм поміч фінансову, а радше в доставі оружя, а також дипльоматичну оборону.

За се Франція обіцює сим державам охорону границі і додаткові території. Се робить вона в порозумінню з російськими монархістами, які хотять привернути монархію в Росії.

ПРЕМІЄР МЕКДАНЕЛД ПРО СПРАВУ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

ВАРШАВА, 14. марта. — Тутешні польські ґазети пишуть, що сензаційне вражінне в соймових кругах викликала реляція конференції польського посла в Лондоні Скірмунта з анґлійським премієром Мекданелдом.

Виявляється, що підчас конференції анґлійський премієр висловив счудовання з приводу сього, що польське правительство не виконало ухвали законодатного сойму про статут для Східної Галичини.

ЯВОРИНУ ПРИЗНАНО ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ.

ПРАГА, 14. марта. — З Женеви звідомляють, що Рада Ліґи Народів признала Яворину Чехо-Словаччині з уступками в користь Польщі в околиці Юрґова. Рада Ліґи Народів поручає Раді Амбасадорів як найскорше поладнати справу.

БІЛОРУСЬКА РАДЯНСЬКА РЕПУБЛИКА.

МОСКВА, 14. марта. — Центральний Виконавчий Комітет Союза Советських Републик рішив наділити білоруську радянську републику 8 повітами Виленської ґубернії, 6 повітами Гомельської ґубернії та 2 повітами Смоленської ґубернії. У всіх тих повітах переважає чисельно білоруське населення.

ВСЕЛЕНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ СОБОР.

МОСКВА, 14. марта. — Московський синод постановив скликати на протязі 1925. р. вселенський собор православної церкви до Москви або до Царгороду.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ПОСОЛКА В ТЕГЕРАНІ.

МОСКВА, 14. марта. — Большевицькою посолкою до Тегерану, столиці Персії, назначена Александра Колонтай. В історії дипльоматії се перший випадок, що жінку назначено офіціяльним представником великої держави.

СТІННЕС В ТУРЕЧЧИНІ.

АНҐОРА, Мала Азія, столиця Туреччини, 1. квітня. — Сюди прибули представники німецького промислового маґната Гуґа Стіннеса на переговори з турецьким міністром прилюдних робіт.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered at Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

РОСІЙСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА НА НОВІМ РОЗДОРОЖУ.

—o—

Російська православна церква в Америці дістає послідними днями богато розголосу серед американських ґазет. Пишуть про неї довжезні шпальти та статті, мовляв ся церква станула перед важним переломом, перед чистою реформацією, себто релігійною революцією.

Колиб воно так справді було, що російська православна церква в Америці станула перед релігійним переворотом, то се булаби сама по собі першорядна історична подія. Правда, не така велика, як був виступ Лютра, Кальвіна та других реформаторів, бо в нинішні часи релігія та церква не відграють такої ролі, як вони відгравали двіста-триста літ тому назад, але все таки се булаби немала подія. Вже такий факт, що кількасот тисяч російських православних людий змінило свою віру з православія на протестантизм, лишивби і в памяти і в душі заінтересованих людий глибокі сліди, які лишае по собі все важна історична подія.

Коли, однак, приглянутися тій великій реформації, що відбувається тепер у російській православній церкві в Америці, побачимо щось зовсім другого. Як подають американські ґазети, які видно мають вісти з першої руки, від самих провідників нового руху, серед російської православної церкви в Америці почався рух для злучення сеї церкви з одною американською протестантською церквою. В тій ціли вже й пороблено заходи: основано спільний комітет православно-протестантський, скликується собор православної церкви для затвердження сеї злуки, і т. и. Словом, справа йде повною силою пари сперед, і незадовго вона буде доконаним фактом, реформація буде скінчена.

Цікаво тому прослідити мотиви, причини, що товкнули людий на сю нову дорогу. Чомуж російська православна церква в Америці покидає свою віру та обєднується з протестантизмом, котрий від неї так відмінний? В реформації можуть бути причини або зовнішні або нутрішні. Нутрішні, коли людям одна віра не підходить, не вдоволяє їх релігійних потреб. Зовнішні, коли до реформації доводить їх не нутрішні потреби, але такі причини, як натиск або насильство зовнішних сил, потреба політичної опори, тощо.

Коли приглянутися реформації в російській православній церкві в Америці, то побачимо, що вона не мала ніяких нутрішних релігійних потреб до зміни віри. Наперед, сю зміну переводять не громади, а самі попи. Попи хочуть лучитися, попи основують комітет злуки, попи скликають собор, попи будуть рішати, попи будуть перетягати. Самі вірні в сьому переході непричасні. Їх душі не затронуті. Вони не відчували потреби переходу.

Чи може серед попів виявилися якісь думки про потребу нової релігії? Хто приглядався російській православній церкві в Америці, той знае, що такого руху серед православних російських попів не було, нема й не буде. Сього й самі попи не заявляють. Вони отверто кажуть, що їх спонукало станути з протестантською церквою. Кажуть вони в своїй заяві, що до часів російської революції вони мали підпору з Росії, себто мали за своїми плечима вплив російського уряду та грошеву піддержку російського скарбу. З большевицькою революцією се все урвалося. Не стало політичної піддержки царату та грошевих пособій царського скарбу. Привикла до сеї подвійної підпори російська церква почулася в клопоті. Вона, що хвалиться 3 міліонами вірних, не може удержати жмінки сотки попів. Великий кольос, що так імпонував Американцям своєю силою, показався кольосом на глиняних ногах. Він почув, що ноги гнуться, корчаться, що він незадовго сяде, а відтак зовсім впаде, що з кольоса зробиться купа глини. Перед російськими православними попами станула тяжка завдача підперти сього кольоса. Могли вони се зробити через розбудженне серед вірних любови до своєї церкви, але російські попи, навчені до вигідного життя, не знали, як взятися до сеї трудної роботи. І ось вони силою безвладности, силою той лінн людської душі, що йде все найлекшою дорогою, місто шукати опори в народі, пішли шукати опори, політичної й грошевої, в богатих американських протестантських церквах.

Взагалі ціла ся російська православна реформація робить на безсторонну людину враження хитро обдуманого торговання. Протестанти й православні мають зробити релігійний бизнес: Протестанти мають дати православним попам грошеву й політичну підпору, а попи зате мають привести їм православних вірних. В той спосіб торгують попи релігійними переконаннями за політичні та грошеві вплива. Продають та купують своїх вірних немов худобу.

Думають певно, що се їм вдасться. Та се відай не піде навіть серед російської православної церкви, яких попівство так довго темнило. Навіть російські православні люди не дадуть вже торгувати собою для попівського бизнесу.

ПРО ЗЛОЧИН НАД БЛ. П. БЕСАРАБОВОЮ.

Промова Голови Українського Соймового Клюбу пос. Сергія Хруцького, виголошена в польському соймі 6. м. м. при мотивуванні наглого внесення в справі трагічної й таємної смерти О. Бесарабової.

Висока Палато! Підчас масових арештувань, які доконувала польська поліція на всіх західно-українських землях протягом місяця лютого (голос: „на землях польських, не українських"), на землях, які замешкує український народ, дня 9. лютого ц. р. польська державна поліція арештувала у Львові вдову по інж. Д. Бесарабові — Ольгу Бесарабову, людину з вищою освітою, людину, що невимовно любила свій український народ.

Зразу після першого переслухання найдено її в поліційних арештах дня 13. лютого мертвою. Дня 15. лютого „Кур'єр львовскі", а опісля дня 19. лютого „Дзєннік людови" принесли вістку, що в поліційних арештах при вул. Яховича повісилася якась Юлія Баравська, релігії гр.?кат., літ около 20, арештована на провінції за волокитство і похована на державний кошт.

Обі ґазети черпали свої вісти з поліційних протоколів. Ніякого иншого випадку смерти в арештах поліційних при вул. Яховича в тих днях не було.

Брат Покійної, професор сем. уч. Северин Левицький, занепокоєний її долею, звернувся до поліції дня 18. лютого і дістав відповідь від ком. Вагнера, що його сестра дня 13. лютого рано повісилася та що її поховано на державний кошт. А на його питання, чому поліція не повідомила рідню про смерть, а поліція знала, де рідня мешкае, і чому секцію тлінних останків переведено без правних заступників рідні — поліція нічого не відповіла, а за те зачала зневажати покійну, обвинувачуючи її в комунізмі.

Ще третього дня після смерти Бесарабової управа арештів приймала для неї поживу з міста, а четвертого дня, коли в її справі интервенював український адвокат О. Марітчак, комісар Кайдан в острім тоні відповів: „Ви читаете ґазети? В ґазетах все докладно подано". Крім цього в тих самих днях відбулася ревізія у сестри пок. Бесарабової — Іванни Левицької, і це підкреслю, один з поліційних агентів запитав її: чи її сестра Бесарабова не уживає наркотиків. Так представляється фактична сторона справи.

Мимоволі насуваються питання: чому з О. Бесарабової, жінки 35-літньої, політичної арештантки, поліція зробила Юлію Баравську, літ около 20, арештовану за волокитство? Чому в так таємний спосіб, насміх, без повідомлення рідні покійної поховано її „на державний кошт", бож прецінь поліція знала, що у Львові мешкае її брат, а в Городку Ягайлонскі учительює сестра покійної — Іванна Левицька? Чому питано цю сестру, чи покійна не уживае наркотиків, чому в кілька днів після смерти Бесарабової принимано для неї поживу з міста? Це низка питань, які станули перед українською суспільністю. І нічого дивного, що від разу з хвилею таємної смерти Ольги Бесарабової публична опінія голосно заговорила про страшне катування, якого доконала на покійній поліція. Голосно у Львові говориться, що поліція в жахливий, варварський спосіб знущалася над покійною, що впущувано їй в ніздря електричну струю, щоби вимусити на ній потрібні поліції, зізнання, що збито її до смерти і в мокрім рядні кинено до холодної келії, де сконала. Дальше публична опінія говорить, що поліція симулювала її повішення.

Ось лист, який одержала одна з львівських редакцій.

Голос: То ви самі написали.

Пос. Хруцький: Ви вміете фальшувати, я ні.

Маршалок дзвонить і прикликує посла до порядку за його вислів. (Гамір). Читає листа: „Шановна Редакціє! Коли я була малою дівчинкою, читала і чувала про переслідування борців за волю з боку царських опричників. Я ще тоді не мала поняття про садизм і садистів, а таких Мураевих, великих і малих, уважала за шакалів в людськім тілі. Ніколи не була би їнила віри, що у вільній і незалежній Польщі теж будуть опричники, які до тієї степені потрафлять знущатися над своїми жертвами, що ціле тіло заміниться в одну масу шкіри в пружках, мязей і крови. Вчора в заведенню судової медицини відбулася секція тіла денатки, комуністки, яка повісилася в львівських арештах, і секція виявила, що ціле тіло було покрите великими синьо-червоними пругами і ранами від шкіряного пояса і його спряжки, яким денатку бито перед смертю. В місцях, де зударялася спряжка від пояса зі шкірою, були фіолетові міхурі, які професор казав пообтинати від тіла, щоби відтак колись задемонструвати слухачам „яко типовий і рідкий препарат" побиття.

Голос на правиці: Хто підписаний

Голос на лівиці: Ствердив це проф. Сюрадзкі, Поляк.

Пос. Хруцький: З цього листа та з инших відомостей з безсумнівно достовірних жерел видно, що пок. Бесарабова була тяжко скатована. Отже чи могла мати на стільки фізичної та психічної сили, щоби відібрати собі життя. Тепер, коли справа Бесарабової стала голосною, говориться, що вона була шпіонка, що стояла на чолі величезної шпіонської організації; забуваючи про поговірку: „de mortuis aut bene, aut nihil" — кидається тінь на її поведенізя як жінки. Сойм не є судом, щоби провірювати, які проступки поповнила Ольга Бесарабова. Для сойму байдуже, чи О. Бесарабова була проступниця, чи ні. Сойм мусить стежити за правовістю в державі, а в культурній державі мусить істнувати суд і тільки суть може карати проступки. Найстрашніших проступників не мордують потайки ніде на світі.

Наш внесок змагае до того, щоби висвітлити дві справи: смерть Бесарабової і слідчі методи поліційних урядів у Львові. Є ще третя сторона в цій справі, характеру загально державного, а саме: втихомирення опінії української суспільности. Ця суспільність подразнена не тільки самим трагічним фактом, й тими обидами, якими польська „народова" преса з такою ненавистю і заїлістю обкидуе цілий український народ, кажучи, що український народ до пантеону героїв і мучеників вводить самовбійницю і шпіона.

Українська суспільність подразнена тим безнастанним відкладанням нашого внеску в соймі, що виглядало би на кпини і глузування, як що не мало би на меті оброблення опінії для затушування цеї цілої справи.

Отже сойм має тут дещо до сказання, мимо того, що справою занявся суд, бо суд може вияснити тільки одну річ, а саме: тайну смерти а відносно самого тла цеї трагічної події, так це мусить зробити правительство і до цього його повинен візвати сойм. Чим скорше це зробити, тим краще. Є ще один мотив, що промовляе за наглістю нашого внеску, а другий мотив: нам ходить про повне вияснення правди, бо тільки правдою можна заспокоїти публичну опінію. А для цього треба, щоби сойм своєю позитивною ухвалою підкреслив, що не легковажить такої справи, як таємний і трагічний морд чи смерть в поліційних закамарках безборонної жінки (маршалок дзвонить). Отже відкинення наглости нашого внеску буде свідоцтвом, що соймові зовсім не залежить на тому, щоби заспокоїти публичну опінію українського народу і що сойм не досить пильно стежить за правовістю в державі. (Оплески на українських лавах. Пос. Пйотровскі: Нарід український, а не аґітатори, то що иншого!).

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЕРБИ, КОНН. Тов. Запорожська Січ, від. 23, буде мати квартальний мітинґ в неділю, 6. цвітня о годині 2. попол. в шкільній гали під ч. 135 Мейн ул. Проситься всіх членів явитись на сей мітинґ, бо є дуже важні справи до полагодження. Неявившийся член або урядник підлягае карі після статута. — Г. Рубас, предс.; І. Бінковський, секр.

НЕСКОГОНІНҐ, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 231 повідомляе, що піврічний мітинґ відбудеться о 1. годині попол. в неділю, 6. квітня в Народнім Домі при Сентер і Рейлровд ул. Всі члени мають явитись, бо буде піврічне справозданне, вибір нового уряду і инші справи. Неявившийся член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — Р. Чолій, секр.; А. Гоцко, предс.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов ім. Тараса Шевченка, від. 64, повідомляе своїх місцевих і позамісцевих членів, що квартальний мітинґ відбудеться в суботу, 5. цвітня о годині 6.30 вечером під ч. 435 Мейн ул. Проситься всіх членів прибути, бо суть важні справи до полагодження. Неявившийся член підлягае карі. — В. Григорчук, предс.; М. Сас, секр.

ДОПИСІ

—o—

СТ. ЛУИС, МО.

Більшевицьке „віче".

Двайцять трох людий було на „всенароднім" більшевицькім „вічу" в Ст. Луіс. А і ті, що прийшли, то з цікавости, щоби подивитися на „кумедію", яку будуть грати ті паничі, що їм забагається стати комісарями. Віче було заповіджене на сему вечером, а розпочалося допереа в пів девятої. На розкидках було надруковане, що бесідники будуть говорити про несеннє помочи політичним вязням, про европейську політику і про Україну та Польщу. Головним речником був Бойчук, який прозвав себе в Америці Князевичем. Цікаві ті більшевицькі наймити. Не смакує їм наше хлопське прізвище і кидають його, а прибирають нове, панське. Чому він назвався Князевич. Чи може йому приснилося, що він має бути нашим князем? А от другий із них—звався по хлопськи Ткач, а прозвався по панськи Настасієвський. Уже в тих самих переміннах прізвищ криється панська забаганка наших більшевицьких паничів. Їх ідеалом є: панувати. Ех, коби так наша суспільність була така темна, щоби їх зробити провідниками! Ех, коби так закликали їх бути на Україні комісарами! Але там мають і своїх дурнів досить. Проте, хай хоч панським прізвищем потішаться, хай хоч зверхню мужицьку одежу хлопського прізвища скинуть із себе! Ей біда із тими панками — „пани як мак, а воші як біб".

Говорив той Бойчук-Князевич так, як можна було сподіватися від наймита московських панів. Хвалив „радянську владу" на Україні, а ганьбив усіх, які хотіли своєї влади, а не чужої. Споганив Грушівського, Петлюру, Винниченка, а про Петрушевича сказав, що він тепер „навернувся", бо побачив свій блуд та що тримае тепер із „радянським" урядом. Довго він говорив, аж до півночи, а все кружився біля одного, а саме, що нема лучших порядків нігде, як тепер на Україні. А мені прийшли на думку тих десять міліонів пгоибших Українців, яких „радянська влада" вимбрила голодом та повбивала розстрілами або замучила в тюрмах. І стало мені так гидко на душі, що є між нами люди, які продали себе за вдовиній гріш нашим катам. За гроші цілують скрівавлені руки наших смертних ворогів, лижуть з тих рук ридну кров свого замученого народу. Історія жадного народу на світі не покаже, щобиденебудь вимордували тільки людий, що на Україні, а тут наші запроданці цієї і хваляють сторазі проклятих різунів. І приходило мені у голову узяти щонебудь в руки і знасакрувати більшевицьких агентів так, щоб навіть їх розпізнати не може було. Проклять Юди! Дурять народ, що „радянська влада" це уряд робітників та селян, а самі пруть до панства, щоб бодай обтертися о „панів коімсарів", о тих, що вигубили міліони українських селян та робітників. На Україні своїх панів не було богато, а і з них більша часть стела завчасу за границю. За щож вимордували вони, комісарі, тільки міліонів **робучого люду?!** Тільки за те, що той український робучий народ, позбувшися „білих" не хотів приймити „червоних" панів.

Московські большевики-комуністи це новочасна аристократія, це новомодні пани; ще стораз гірші, ніж ті, що були за царщини. Вони користають з глупоти московських мас, які вірять у „дулі на вербі", що за пару років там буде рай. Комуністи розвалили усю московську господарку і ратують себе через рабовання богатої України. Під їх опікою робітники зароблюють тепер тільки третину того, що зароблявли навіть за царів. Українці зараз розкусили, хто є большевики, а саме, що вони є тирани, що загорнули для себе тільки і для свого гуртка усьо народне добро та що їм байдуже, кілько міліонів робучого народу згине з нужди і недолі. Коли у Польщі є влада всевітних лоткаїв, то на Московщині правлять всевітні різуни. Локайське племя Ляхів угнітає і тиснутне слабших, але вже таки побоїться, щоб його пани не довідались за його справки і не набили в пику. Впрочім Україна вже раз розвалила Польщу і розвалить щераз, як тільки обєднається в силу. Але дикі московські володарі не дбають, хочби вигубили увесь нарід, аби тільки як найдовше затримати владу. Їм байдуже, бо коли прийдеться за горячо, вони вивтікають за границю, де вже поховали собі досить, щоб могти жити по панськи.

Московські комуністи це купа розбишак, яка шукала наживи і панування. Вони добули одно і друге тільки через безпримірну сліпоту московських народних мас. Українці не були сліпі, але не вміли досі зорганізувати себе у кріпку силу. Було богато, були тисячі повстанських ватаг, але не було ні одної сильної армії. За цей брак організованої сили заплатила Україна міліонами вигублених людий. Однак усі погроми не знищили відпорної сили Українців і в наслідок тої відпорности московські тирани мусіли подумати, щоби як-так заспокоїти розбурхане населення України. Вони боялися, щоби полумя хлопського повстання на Україні може перенестися поміж московських мужиків і зробити кінець їх пануванню. А їм страх не хочеться перестати бути панами. Це так приємно почувати себе великими людьми і знати, що міліони людий дрижать перед тобою. Цей страх перед українським повстанням спричинив „українізацію". Московщина наказала своїм гайдукам навчитися по українськи. Вона міркує, що в той спосіб буде лекше кермувати українським народом, що через це піддурить наших людий. Але на цю приману не зловляться Українці. Заспокоєнне України буде тільки тоді, коли усі московські опричники уступляться з української землі, а всі ті, які є винні смерти міліонів українського населення зістануть покарані смертю. Таксамо належиться покарати усіх аших запроданців, які були на службі у теперішних кривавих царів.

Бойчук-Князевич мало не розперезався, вихвалюючи московські порядки на Україні, приказуючи, що от мовляв, на перекір цілому світови, маємо Україну. Така із того потіха, як із того, що в Норт Дакоті маємо сільце, яке зветься Україна. Мені пригодилось раз бачити одну пульманську кару, яка також звалась Україна. Оттаке саме і з тою „радянською Україною". Сама прозва не дасть щасливого життя. А між тим Україну рабують і вивозять добро у Московщину, а українську землю продають чужим зайдам сотками тисячами десятин! А тепер ще задумали передати український Крим із цілим поясом українського Причорноморя на створенне жидівської держави!

Пустою „українізацією" хотять заморочити український нарід, щоб виснажити його до останнього, щоб як мога скорше, знищити до тла нашу націю.

І от находяться такі людиска, що хваляють це, що Московщина встромлює ніж у саме серце України. Є ще такі вродки на світі!

Коли те нещасливе „віче" скінчилося, предсідатель завізвав до складки. Тоді п. М. Петрівський встав і зажадав пояснення, на яку ціль має бути збірка. Тоді президія замняла ні сюди ні туди. Збірали щось кільканайцять доларів на дорогу Бойчукови-Князевичеви. Мені було ніяково смотріти, що і наші декотрі люди зложили свою лепту „чортови в зуби". І мені прийшла на думку казка, що „Богови свічка, а дідькови огарок", щоб і нечистому не образити. От у тім і біда із нашим добродушним народом. Не хоче і бісови уняти чести. Не відмовиться від „колекти" і на найгіршу ціль. Здається, якби збирали на мовже, щоб його повісити, то і на це не відмовився. По бесіді д. М. Петрівського ми всі повинні були вийти, а не тільки він сам. І повинні ми були вийти із таким протестом, щоб більше ніякий чорносотенець не поважився появити між нашим громадянством. За богато безличність всуватися поміж нас.

Українська суспільність в Америці повинна супроти своїх зрадників заняти таке становище, щоб і на вулиці їм було страшно стрінутися із порядними людьми.

Як американські горожани і як свідомі Українці ми повинні викинути це племя московських шпигів і наганячів туди, де перець росте й куди „ворон костий не заносить".

Хто купуе їх книжки або часописи, хто дає складку на їх ціли або агентів, хто читае їх „літературу", той не тільки плює в лице свому народови і собі, але помагае тримати в московській неволи свій власний нарід і край.

Зрозуміймо вже раз, що не тільки Лях наш смертельний ворог, але ще грізніщий є Москаль. Ми намнемо чуба ляцькому посіпакам і завдамо певне часу Ляшні в короткім часі— відплатимо всевітньому локаєви за всі обиди і звірства, але не забуваймо на окрівавленого катюгу, що замордував наших міліони!

Проч з большевицькими пахолками в Америці!

Учасник.

НЮ ЙОРК, Н. И.

Місячні збори Українського Демократичного Клюбу відбудуться в четвер, 3-го цвітня, точно о 8. годині вечером у власнім льокали, 59 St. Marks Place, New York. 77-78

Обовязком кождого члена явитись, а також представити число і місце видання горожанських паперів.

ВИДІЛ.

ҐАЗЕТА „РОГАТИНЕЦЬ" ДО РОГАТИНЦІВ

ДО ЧИТАЧІВ НАШИХ У ПОВІТІ ТА ЗА ОКЕАНОМ.

Любі Читачі!

Ось по піврічній перерві знову йде між Вас Ваш „Рогатинець".

В останньому (5—6) числі згадували ми, що може потреба буде змінити домівку.

Так воно й сталося! Тепер вже Ваш „Рогатинець" це вістник не одного У. П. Т., а вістник усіх цих, хто народню працю любить і труду для неї не жалує...

Тепер уже ніхто нам не вязати-ме рук. Сміло й отверто називати-мемо біле білим, а чорне чорним!

Неробів, „вигідних панів" та всяких иньших колод не щадитимемо, все одно, чи вони будуть у сільській хаті, чи в панських покоях.

Сьогодні такі часи, що злочином є покривати гниль і неробство.

Праця, праця, і ще раз праця, праця з повною посвятою для народу нашого, отсе наш клич. Праця на культурному полі, на просвітному й економічному в першому ряді.

Зеркалом такої праці й має стати наш „Рогатинець"!

Політики, політичних статтів ні вістей у нас не буде!

На це є инші часописи: партійні й безпартійні — не повітові а краєві.

Будемо містити статті на історичні теми, головно про давно минувшину Рогатина й Рогатинщини, про культурну працю в нас у давніх часах, на просвітні й господарські теми, господарські поради то що, вісти про культурне життя й працю з міста й із сіл нашого повіту, вісти про життя наших братів в Америці. Доля розділила нас безмежним океаном, та нема океанів для живого слова! Крім цього будемо містити в кождому числі поради, що читати, щоби з цього була користь та веселі жарти й загадки. Добрий, справжній жарт у наших важких часах це золото.

Місячник наш буде виходити певно, точно. Істнування його запевнене, бо він опертий на паях. Тільки, колиб передплатників було бодай три тисячі — так ми перемінимо його на двотижневик — значить буде появлятися двічі в місяць.

Та це вже залежить від Вас, Громадяне Рогатинщини, в повіті й за океаном.

Схочете мати що два тижні „Рогатинця" то будете мати! Але всі передплачуйте його!

Хто любить правду, хто працю цінить над усе — цей піде з нами. Неробів, дармоїдів, вигідних нам не треба. З ними нам не по дорозі!

Здорові були! Редакція.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ВІД КАРПАТ ПО НІМАН

На всіх язиках все кричить.

Дня 12. лютого ц. р. виступив у польському соймі білоруський посол Кок-Михайловський з інтерпеляцією з приводу **знущань та побоїв польською поліцією політичних вязнів Білорусинів.** Референт змалював страшну картину знущань над вязнями. Їх бють по голові, по тварі, вибивають зуби, копають ногами, кладуть між пальці олівець і спеціяльним колісцем стискають опісля пальці до купи. Все це робиться з тою ціллю, щоби вимусити признання до недоконаних вчинків.

Так скатованих кидають без суду та слідства до тюрми і держать їх там доти, доки не загоються сліди побоїв. По кількох місяцях випускають їх на волю, щоби опісля наново почати ту саму роботу. Таких арештованих було з кінцем грудня минулого року 1600 у самому Вильні. Ніякого обвинувачення їм не предявлено, а деякі з них сидять в тюрмі вже по 25 місяців, як наприклад Володимир Бунавський.

З кінцем минулого року арештовано ґімназійних учнів, Василя Гордія, Федя Данилова, Миколу Базилевського і учнів духовної семинарії Івана Самашкевича, Арсена Серебрянікова, Володимира Скабея, Бронислава Арленковича, Миколу Нарушевича, Михайла Караненка, Олександра Чернявського і инших. Після страшних знущань посаджено їх у Винейську тюрму а потім перевезли їх до Вильна до т. зв. „Лукішок".

До білоруського клюбу звернулися батьки тих дітей зі скаргами за знущання над єсливцями.

Микола Сергійчук, 25 літ — лісник м. Берґітон, Гродненського повіту, арештований в червні 1922 р. сидить до тепер у гродненській тюрмі без доставлення йому акту обвинувачення. Підчас арештування Сергійчука побито до непритомности. Його розпинали на стіні і били по голові та грудях, потім клали на лавку і сікли нагайками, звязували ноги та руки і підносили до гори на дручку та били в опятах залізними прутами. Накінець босоного ставили на розжарене залізо. Знущання ці відбувалися в гродненській поліційній тюрмі. Родині через пять місяців не дозволено бачитися з Сергійчуком. Побачення наступило аж тоді, коли згоїлися всі рани від побоїв.

Від всіх так страшно мучених поліція бере письменні зобовязання про те, що вони нікому нічого не скажуть, а навпаки твердитимуть, що з ними обходилися дуже коректно. Це діється також під пресією та погрозами нових арештів та знущань. Бють всіх поголовно. А кому вдасться звільнитися з тюрми, той чимскорше покидає Польщу і їде заграницю на захід або до радянської Білоруси як напр. Мнішкевич із Гродна і сотні инших.

Посол домагався: 1) негайного прослідження поліційної самоволі. 2) участи представників сойму при розслідуванню побиття та знущань над політичними вязнями польської поліції. 3) наглости внеску.

Сойм очевидячки наглість внеску відкинув, а міністер внутрішних справ Солтан зі здивуванням зазначив, що про такі речі перший раз чує і що дав телеграфічне розпорядження все прослідити.

ОГРАБЛЮВАННЄ ІМІҐРАНТІВ

Законодавчий Комітет стейту Ню Йорк веде слідство фальшивих оголошень. Американська преса виявляє фальшивих докторів і їх методи.

Законодавчий Комітет стейту Ню Йорк, засідаючий в Сіти гол в Ню Йорку, чує що тисячі невинних еміґрантів натягаєся на міліони долярів річно, завдяки оголошенням фальшивих докторів і та званих їх інституцій, котрі говорять, що можуть вилічити всякі недуги. Іміґранти позбавляєсь не лишень їх тяжко запрацьованого гроша, але при тім їх недуги погіршуються так, що вкінци є запізно помочи їм.

МЕДИЧНИЙ ЦЕНТР, знаходячийся під ч. 318 Lexington Ave., являєся пі дтепер одинокою охороною для невинних іміґрантів супроти тих паразитів. Пацієти приняті до лічення у Медичнім Центрі платять ОДНАКОВУ настановлену ціну. Найбільшою, за звичайну пораду і лічение є оплати один доляр ($1.00). КОЖДИЙ ЗНАЄ, ЯКА Є ОПЛАТА І НІХТО НЕ ПЕРЕПЛАЧУЄ.

ЗІЗНАННЯ ПЕРЕД КОМІТЕТОМ.

Наслідком правдивої небезпеки іміґрантів перед фальшивими докторами та їх аґентів, головний доктор Медичного Центра ДОБРОВІЛЬНО прийшов перед сю законодатну слідчу комісію і ПІД ПРИСЯГОЮ зізнавав про гуманітарну роботу ведену сею інституцією, з чого комісія була вдоволена. Він вказував що плата одна, обслуга добра, та що лічиться іміґранта правдиво, чесно і людяно. Він натякав що Медичний Центр не є інституція на бизнес. Він вказував що велике число публичних і приватних авторітетних людий переслідило роботу і методи Медичного Центра, одобряючи його в повні. Дальше, доказав що навіть та оплата одного доляра ($1.00) богато раз зменшена коли треба дати частїйші лічення особі щоби чимскорше зменьшити недугу пацієнта.

Директор Медичного Центра свідчив дальше перед комітетом ПІД ПРИСЯГОЮ, що часто приходять люди до Медичного Центра, а по оглядинах показуєся, небракує їм нічого. В кождім такім випадку говориться їм про се щиро. Він сказав комітетови також що нераз такі люди вертають, кажучи що другі доктори говорили їм, що суть хорі на всякі хороби. В кождім такім випадку переконуєся їх що Медичний Центр є вповні ВІДВІЧАЛЬНИЙ в такім випадку і в сей спосіб захороне здоровля і ощадности пацієнта.

Головний лікар Медичного Центра сказав комісії, що причина оголошуванняся сеї інституції в часописах є лишень та, щоби повідомити публику про її хосенну і гуманітарну працю для охорони і добра іміґрантів. А і тоді оголошення даєсь лишень до сих часописий, котрих редактори особисто переконалися про ціли і працю Медичного Центра. Се незвичайна чесність Медичного Центра здивувала слухачів комісії.

Підчас коли ми желаємо всім щоб зникли всякі хороби, ми рівночасно предкладаємо свою поміч тим, котрі жичать собі неї послужитися та скористати з обслуги МЕДИЧНОГО ЦЕНТРА і просимо прийти та переконатися на власні очи про правдивість повисшої заяви.

Ню Йорк, 4. грудня, 1923. (Огол.)

MEDICAL CENTER, 318 Lexington Ave. (near 38th St.) NEW YORK

Години: від 8. рано до 8. вечер. Неділі лише в часі замовлення.
Інституція зорганізована НЕ для особистих зисків.

Ми могли би написати цілі томи о замічательній обслузі і цінности Медичного Центра, філянтропійної інституції для лічення хорів, находячогося під ч. 318 Lexington Ave., ріг 38. улиці, но тепер ми хочемо звернути лишень Вашу увагу на обслугу і ціни Медичного Центра.

Обслуга і оплата. Обслуга прекрасна, оплата мінімальна, позаяк наша інституція не дивиться за грішми. Оплата за візиту, пораду і лічення $1.00 (один доляр). Спеціяльна оплата і спеціяльне лічення дається тим пацієнтам, котрі потребують кілька разового лічення. Оплата одна для всіх. Вона тому така мала, щоби була приступна для біднійшої кляси.

Ціль. Ми хочемо помочи по можности більшому числу людий, котрі потребують правдиво практичного лічення, а не можуть оплатити спеціялістів. Коли ви є вжмозі помочи Вам, звертайтеся і приходіть сейчас до нашого Медичного Центра. Як що Ви хорі чи зле з Вами є щось, не чекайте а порадітся сейчас з нами. Медичний Центр вилічив вже многих, богатьом звернув їх здоровля.

ПО СМЕРТИ О. БЕСАРАБОВОЇ

Львівське „Діло" пише:

На адресу „Союза Українок" у Львові приходить день в день з усіх сторін краю від поодиноких осіб і жіночих товариств заяви глибокого спочування і протесту з приводу смерти незабутньої Ольги Бесарабової. Між иншими наспіли писма від жіноцтва в Перемишлі, Станиславові, Рогатині, Яворові і від Комітету Національної Ради Українських Жінок в Берліні.

Сей Комітет видає з приводу смерти пок. О. Бесарабової **повідомлення в англійській мові** з точними інформаціями про весь хід трагічної події, щоб розіслати його до редакцій, товариств і на поодинокі адреси інтернаціонального жіночого світа.

Тойсамий Комітет видав свого часу брошуру у французькій мові „До жінок цивілізованого світа" з протестом проти рішення ради амбасадорів з 14. березня, 1923. З приводу цеї брошури, яку поширювано на конґресі суфражеток в Римі, наробила була богато вереску у Варшаві польська сенаторка панна Шебеко. Між иншим накинулась вона на п. Левчанівську, якої назвище найшлося при кінці брошури у списку жінок-парляментарок. Панна Шебеко не хотіла нияти віри, як можна було помістити в названій брошурі такі речі, як те, що Поляки держать по тюрмах жінки Українки і молоді дівчата. А що-ж скаже панна Шебеко тепер з приводу страшної й трагічної смерти секр. „Союза Українок" бл. п. О. Бесарабової?

СКЛЯНЕ ВОЛОССЯ.

Німецькі ґазети пишуть, що в турингських гутах удалося сфабрикувати з пряденого скла штучне волосся. Такі скляні перуки незвичайно легкі. Можна зладжувати їх у кожній закраскі, у пуклях, кучеряве й відповідно до моди. Виглядає так природно, що тяжко його розріжнити від правдивого волосся. Треба таки добре приглянутися, щоби пізнати чи то природне волосся чи перука. Одначе до огню не слід наближатися з таким штучним волоссям, як і з природним. Бо коли воно й не займеться до вогню, то стопиться до полуміни у неформену грудку. А гребеня, щоби так штучне волосся розчесати — ще не винайшли.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

XII. (1900—1903). (42)

Згодом балачки наші почали торкатися і загально економічних, національних і політичних питаннів. Економічне, власне аграрне, це найпекучіше в селі; багато селян про нього думають, балакають і рішають дуже просто. От, як формулував його одного разу Павло Малинка, чоловік років 35-ти тихий, мовчазливий, але дуже вдумливий; він самоучкою вивчився читати і дуже любить історичні і взагалі поважні книжки.

— Земля вся повинна бути державною, так як тепер монополька (горілка). Треба тобі землі на оранку — прийшов до чиновника (урядовця), заплатив йому скільки слід по таксі і взяв квиток, що там-то і там-то і стільки-то тобі землі.

Другий, Петро Оправхата, додав:

— І так, як в монополії не дають горілки, тому, хто вже дуже напився, так і землі не давати-муть тому, хто вже багато набрав.

— А на мою думку, то треба у вічність нарізати кожному однаково, мужикові й панові, обізвався Коповий, чоловік років тридцяти, що сам дістав від батька десятин десять землі; він раз-у-раз говорить дуже голосно, енергійно і різко, але якось наче нещиро; тільки попів він раз-у-раз лає від щирого серця.

— А панам нащо? — відповідає юмориста Андрій Кравченко, — їм так хіба по клаптику, щоб було де в крокет грать, „фізическим трудом заниматься", як бувало наш пан казав, довбучи вудкою рибу!

Сей Кравченко вже немолодий чоловік, дуже розумна людина і як би не пив горілки, то був би дуже впливовим на селі; на жаль, він часто запиваєтся а коли випе то зовсім губить розум. Коли тверезий, то раз-у-раз веселий і говорить з таким юмором, що аж любо слухати.

— Ні, знаєте, ділити землю на душі не треба, каже Оправхата, — бо вийде так само, як тепер. Як давали волю, то всім однаково землі дали, а тепер в одного 20 десятин, а в другого й зовсім нема. Ні, нехай уся земля буде державною.

— Се легко сказати, кажу я, — та нелегко зробити: ви-ж знаєте, як тяжко було визволити народ з неволі, то ще тяжче вивласнити землю.

— То друге діло, тоді одібрали людей, а тепер землю! відповідає Кравченко. — Панові лекше зостатися без землі, ніж без кріпаків, бо він змалку звик, що мужик його одягне, взує, нагодує, а земля що? — тільки гроші дає; ну, а коли гроші за землю йому казна сплатить, то він і жалкувати за нею не буде! Коли одібрали людей дурно, то землю лекше одібрати за гроші. Казна (держава) повинна землю відкупити від панів, а мужикй будуть казні вічну аренду платити, ми дурно не хочемо.

Я бачив, що про викуп вони говорять, щоб не образити мене, а в дійсности вони стоять за те, щоб землю дурно відібрати.

— Та з цього всього, видне діло, вийде так, як у казці у Щедрина: „Ворон челобитчик": усі знають неправду, яка твориться, та мовчать, — зважив Оправхата. — Ловка це казка! Я її та ще ту, як мужик двох ґенералів прогодував, по нашому склав, та соромлюся вам показати.

(Потім я читав сей переклад: зроблено його так кепсько, що не можна було друкувати).

— Та, однаково, кажу, її надрукувати недозволять.

— То-то й горе наше! заввважив Кравченко. — Я хоч і школу скінчив, а як візьмусь читати руську книжку, то може двадцяте слово розберу, а як читаю по нашому, то хіба двадцятого не розберу, бо в руській школі вчений. Як би не Оправхата, то ми-б і з ґазет позбірали хіба пяте десяте. От як би дозволили ґазету по нашому!

— Не дозволять, кажу, — уряд хоче, щоб ми швидче забули свою мову. Він думає, що держава буде міцнішою коли всі говорити-муть одною мовою, а виходить, як колись ґенерал Драгомиров висловився, що уряд, замісць „единодушія", добивається „единообразія".

— Еге, правду Еварницький каже, обізвався Коповий, — що ґетьман Дорошенко добре розумів, що коли Україну присоединити до „единоплеменної і единовірної" Москви, то Україна втратить свою самостійність. Великі, пророчі слова! Я зважаю, що на всю нашу історію не було розумнішого чоловіка за Дорошенка! Я, як читав книжку, то карандашом (олівцем) відзначив: „нехай всякий, хто читати-ме її, спиниться на сім місці.

З приводу аграрних рухів (1902) в Полтавщині у мене була така балачка з цілою громадою. Коли я висловив, думку, що такі розрухи ніякої користи селянам не дають, що вони кінчаються тільки тим, що селян січуть різками, один з селян завважив:

— Еге, скільки наших батьків били за панщини!

— Ну, кажу, — а тепер стріляють, вбивають людей!

— А скільки нашого брата дурно гине на Томському та на Амурі, як їдуть на переселення! — одповів другий.

Очевидно вони похваляли ці розрухи, але не хотіли того одверто сказати мені. Після довгої павзи третій каже:

— А ви памятаєте, як ото колись (1882-83) жидів били? Після того вони років з десять такі шовкові були: то бувало „мужик-гадюка!", а то вже стало „дядюню, дядюню!"

Знов павза, після якої четвертий додає:

— Тай начальство побачило і заборонило жидам купувати та арендувати землю. От і тепер може яка переміна вийде. Що-ж це? Який небудь оконом чи який дідько, накраде в пана грошей тай бере землю в аренду, а тоді лупе шкуру з мужиків. Ні, треба такий закон щоб в аренду брав землю тільки той, хто сам собі неї робить!

Коли до села дійшов царський маніфест, виданий 26-го лютого 1903 року про те, як реформи мають бути в Росії то він викликав багато всяких балачок серед селян, а потім всі упевнились, що се дурниця. Першим питанням, коли побачили мене що було:

— Чи ви читали маніхвест?

— А ви, питаю, — читали?

— Читали, аж замислили, та нічого не розберем: видно що мудрий його складав!

— Як оте місце розуміти? питає хтось: — В маніхвесті сказано: „облегчить покупки селянами землі при содействии крестьянскимъ банкомъ", а в газеті ми начитували циркуляр міністра фінансів, щоб банки не видавали великих позичок на землю, бо ціна на неї дуже підскочила. Як-же це? — не заставлять же вони панів дешевше продавати землю. Чи так буде як цар каже, чи так, як його міністр?

Я не знав, що на це відповісти, бо навкруги було багато народу і тільки руками розвів, але за мене відповів Оправхата:

— Хіба ви не знаєте, як про це давно сказав Тарас Григорович? Він каже: „а Ирод-цар у ліктора халяву лиже, щоб той йому на те, на се, хоч пів динара позичив, а той кешеню трясе." Ликтор — то міністр фінансів: як він схоче то так і буде!

— І як то Шевченко не боявся так писати?! — промовив хтось.

— Бо мужик! відповів Малинка. — Що-ж? нижче мужика не поставлять, а далі Сібіру не зашлють! А й Сібір нашого царя.

— Е, не кажіть так, промовив Оправхата, — Петропавловська кріпость ще далі, бо аж під водою.

— Ні, такий він уродився! завважив Кравченко. — Хіба-б його хто знав, як би він боявся? Хіба-б насипали йому такі могилу?!

— Про царів Шевченко багато по Біблії писав, пояснив Оправхата. — От, як наприклад „Саул". В Біблії є багато про царів. Я чув, як один штундистський пресвітер, так само, як Шевченко в „Саулі", пояснив молитву Господню. Дійшовши до слів: „да прийдеть царствіє Твоє, да будеть воля Твоя" він каже: „Ви щодня промовляєте ці слова і не розумієте їх, а воно от що визначають. У святому письмі сказано, що Евреї звернулися до пророка Самуїла, щоб він їм настановив царя, тоб не хотів, але Бог йому сказав: „Самуїле, не тебе вони ображали, а мене, бо не схотіли, щоб я над ними царював, а побажали собі земного царя. Покаж їм на царство Саула, але попереди їх, що царі позабирають синів їхніх і поробліять з них воїнів своїх (от звідки повелася салдатчина); позабирають у їх кращі виноградники і порозадять царедворцям своїм (от через що у панів всі найкращі землі!). Хоч і схаменуться вони потім, коли будуть... пізно! Отож Ісус Христос, Син Божий, і навчив нас молитись і просити Господа, щоб прийшло Його царство, Його воля, а не земних царів."

Після того, як ґазети розписали про те, як відбулося у Полтаві свято Котляревського, мої знайомі-селяне дуже жалкували, що ніхто з них не був там. Я потішав їх, обіцявши повідомити їх коли будуть святкувати в Київі ювилей Лисенка і радив їм поїхати на те свято. Вони послухали мене і справді Кравченко, Малинка та Оправхата поїхали до Київа і пробули там днів зо два. Я познайомив їх там з деким із українських діячів, які дуже зацікавились, чи розібрали селяне промови Галичан, що говорять діялектом значно відмінним від лівобережного, особливо наголосами та деякими польонізмами.

— Та розібрав, каже Кравченко,—пяте через десяте. Звісно мужик, як овечка!

— Ну що-ж саме вони говорили?

— Та вони всі в одно казали: „Дав вам Бог Шевченка, він до вас говорив, говорив, а ви, дурні, його не зрозуміли. Дав вам Бог Лисенка, він вам співає, 35 років, а ви все спите!"

Ніхто не сподівався, що неосвічений селянин зробить таке резюме з промов галицьких делеґатів і були здивовані надзвичайно.

Свої враження з свята Кравченко висловив так:

— Ото, як в „Різдвяній ночі" картина прояснилась, коли підняли завісу таку плетену, як невод, то так мені тепер світ прояснився. Ми думали, що вже ніхто не говорить по нашому, а воно може один такий, аж вас он скільки! сказав він, показуючи на публику в театрі.

А Оправхата додав:

— А всетаки мало. От як би вас було, хоч половина стільки що нас, то Україна воскресла-б.

(Дальше буде).

ПОЗІРНА СМЕРТЬ

(Летарг).

Від часу до часу читаємо в ґазетах, що там то там приключився припадок мнимої смерти (летаргу). В ґазетах писалося, що в Великому Вараждині похоронили одного почтового урядника, але він лише позіно був мертвий. Опісля на його тілі найдено сліди, що він був пробудився. Російські ґазети доносили, що в трупарні в одному селі в ночі підвелась нечайно мертва жінка. Переляканий вартівник зомлів. Колиж прийшли люде застали жінку, як у савані ходила довкола, а вартівник наче неживий лежав на землі.

Звичайно тяжко сконстатувати скільки правди у таких звідомленнях правди, головнож коли вони приходять з Росії, так як і досі нема з цією державою правильних зносин. Всетаки така подія доказує, що оглядини мерців відбуваються в Росії поверховно: з причини браку лікарів і з причини великої смертности.

Та коли оглядини мерця відбулися як слід, по приписам, нема причини боятися, що дана особа може таки ще жиє. може це лише летарґ. Всетаки хоч рідко, трапляються випадки позірної смерти. Вчасно прикликаний лікар може позірно помершого привернути до життя і то без шкоди для здоровля.

Чоловік тоді подобає до мерця, або є в летарґу. коли є зовсім непритомний, віддих у нього здержаний, пульс не вдаряе а й ударів серця не чути, хоч добре наслухаємо, коли тіло холодне, а лице смертно бліде.

Та рівночасно треба зазначити, що підчас летарґу серце ніколи не перестає бити зовсім. Воно вдаряє й дальше, але в неправильних відступах і дуже слабо. Богато скорше наступає параліч і застій віддиху.

Найчастійше наступає мнима (позірна) смерть у топельників. Часом і кілька годин стараємося привернути до життя потопельника — а все на дармо. Щойно по тяжких трудах удається воно нам. Як лише почуемо хочби й найслабшу познаку руху серця — треба дальше заходитися коло ратування топельника. Випадки мнимої смерти бувають і в инших припадках непритомности: при ударі наслідком спеки (соняшний удар), при тяжких припадках затроєння морфіною, насонними ліками, наслідком укушення їдовитих змій. При наркозі (усипляню), головнож при довших операціях приключаються припадки похожі на позірну смерть. В такому разі потрібні енерґічні засоби. Новонароджена дитина може прийти на світ позірно мертвою (наслідком стиснення пуповиння). І тоді можна дитині привернути життя спеціяльною методою віддихання.

В усіх випадках позірної смерти найважнійша якнайскоша поміч. Коли зволікається занадто з рятуванням, то звичайно воно вже потім запізно й безуспішно. При рятуванню все найважніще є примінити штучне віддихання. Лехки дістають із воздуха найважніщий для життя кисень (кислорід — **Охуденійт).** В операційних салях впускають до легких чистий кисень безпосередно із спеціяльних чавунних (залізних) начинь (бомб). Инші засоби рятування вже менше важні, — найважніще, як уже зазначено штучне віддихання. Инші способи рятування, то масаж серця, завивання в теплі хусти й коци, оприскування водою, сильне натирання тіла, вприснення ліків, головнож для оживлення биття серця.

Лікар має до розпорядимости ріжних богато способів, як розпізнати позірну смерть (яка приключається рідко) від справжньої смерти.

Лесь Мартович.

ІВАН РИЛО.

Я вже з роду удався, що ніколи не вірив в жадні відьми, ні в чарівниці, ні в опирі. А від коли пізнав я Івана Рила, від тоді починаю вірити. Ви лиш послухайте, що за штукар той Рило: він умів в усяку твар перекидатися. Дивитеся на нього так він чоловік, як і другий; аж нараз гоп! і стане вам або свинею, або псом, або заяцем, або чим. Се я не вірив би другому ніколи, але видів сам на свої очи.

Був раз Іван Рило там, де роздавали. Посходилися люде, балакають тай ждуть, поки будуть роздавати. Тай Іван Рило поміж ними став і собіж балакає. Такий вам чоловік, як би перший ліпший. Аж починають роздавати. А наш Іван Рило, як тільки се покмітив, то зараз же випрямився наче та тополя, став грубий та розкішний — ну: просто в годованого кабана перекинувся, ось-ось не рохкає. Тай грубим голосом гукає наче віл: „Проступіться!" розтручує людей тай пхаєся поперед усіх, щоб йому першому дали. Другі люде його спиняють, уговкують: „Не пхайся — кажуть, Іване Рило, зроби й другому місце". „Ага! огризаєся Іван Рило, достоту, наче той пес, ще й зубами кланцне — чому мені другий не робить місця, але я маю кождому робити?!"

А був раз Іван Рило там, де треба було давати для загального добра. Люде одні стоять, другі сидять тай балакаючи дожидають, коли прийде на них черга давати: Тай Іван Рило межи ними. Стоїть у гурті поміж людьми такий, якби перший ліпший чоловік і собі балакає. Аж прийшов час, що треба давати. Люде витягають мошенки, лічать гроші тай дають, де треба. А наш Іван Рило хить! звився в клубочок, став такий маленький як котик, присів хвостик тай варкає. Відтак хильцем — назад і все назад тай став собі з заду поза людьми. Другі його всовіщають: „Приступися — кажуть— Іване Рило, наперед, дай і ти що!" — Іван же Рило помаленьку сунеся задом до дверей тай бренить наче та мушка під осінь: „Пустіть мене люде добрі, я не маю. Мені ніхто нічого не дає тай я не маю другому що дати".

Недавно счинився по селах заколот. Наче в тім вулию, що димом зайде, — такий рух по селах настав. Вяжуться люде в товариства беруть ґазети, збирають на рідну школу, роблять віча. Тай Івана Рила беруть поміж себе. А він ходить наче та блудна вівця. Що до нього говорять, то він одним вухом вислухає, а другим пустить. Що йому кажуть робити, він не зробить, що його запитають, він не знає. Обступлять його, бувало, його сусіди тай приятелі, просять його тай кажуть: „Читай, Іване Рило, ґазету!" А Іван Рило спустить вуха, загне хвіст під себе тай: „Моя хата — каже з краю. То не в нас". „Упишися, Іване Рило, у наше товариство". „Я, бачите, я — не те"! — лепотить Іван Рило, — „Будь ласкав, Іване, дай який феник до нашої спілки". „Я не те..."

Та се все ще байка, се хоч дуже людям не шкодить. А ось Іван Рило має одну таку прикмету, що вам волос дубом стане, слухаючи про неї. Іван Рило вміє в людей ускакувати. Отак стоїть який чоловік, а коло нього Іван Рило. Нараз Іван скочить і лишаєся тільки сам чоловік, а Івана Рила вже коло нього нема, бо бачите, вскочив у нього. Поверхи по тім чоловікови не пізнати: який був, такий і є, але говоріть до нього слово, так і пізнаете, що Іван Рило у нім сидить, бо зараз зробить із нього або свиню або заяця, або яку иньшу скотину. Та вскакує Іван Рило у людей тоді, коли ніхто не видить: у ночи або коли. Тай нещасливий же такий чоловік, що в нього Іван Рило ускочить!

Сими часами Іван Рило дуже бушує помежи нарід. І ходить він помежи люде, як день так ніч, та все міркує в кого би вскочити. Стережіться, добрі люде, Івана Рила, бо він як та мушка в око паде, так він у чоловіка вскакує.